

تفکر

د انسانیت او بشریت ستر لارښود حضرت محمد مصطفی
صلى الله عليه وسلم فرمایي:
((تَهَادُوا تَحَابُّوا))
(رواه البخاري)
ژباړه: یو بل ته هدیه ورکړئ او له یو بل سره محبت وکړئ!

ناشر فعالیت های علمی- تحقیقی، ادبی و فرهنگی اقوام برادر به زبان های
اوزبکی، ترکمنی، بلوچی، نورستانی، پشه یی، شغنانی و گوری.

درېمه دوره، پنځلسم کال، دولسمه گڼه، پرله پسې ۱۲۵ مه گڼه، ۱۴۰۱ ل. کال کب (حوت)، ۱۴۴۴ هـ. ق. کال رجب المرجب- شعبان المعظم، ۲۰۲۳ م. کال فبروري- مارچ

افغانستان ترکمن لری نینگ آراسپنده والیبال اونی نینگ اونی (۱)

ترکمنی

استاد روز محمد عمر

گیرش

اویونی دنیانینگ اینگ مهم و مشهور اویون لاری
نېنگ بېری بولوپ، ۱۸۹۵-نجی میلادی ۱۲۷۴-نجی
هجری بېلېنده بسکتبال اویونی نېنگ تاپیلانی
دؤرت بېل بولاندان سونگ امریکاده و بلیام مورگان
طرفیندن اورتاگلیپ تیز وقتدا بؤتین دنیا یایرادی.

والیبال آدالغه سی (اصطلاح سی) اصلیندا
مینتونییت (Migninette) آدی بیلن تانالان والیبال
ایکی سؤزدن اورتاگلیپ، والی "آتماق" و "بال" "توپ"
معناسینی آنگلاتیور. اسپرینگفیلد ماساچوست بیلیم
یوردینی غوتاران و بلیام مورگان باسکتبال، بیس بال
تینیس و هندبالینگ بېریکدیمرگلی آرقالی والیبال
اویونینی دؤرتدی. ایلکی باشدا والیبال اویناماق
اؤچین بللی بېر دؤزگون یوق تی. هر کیشی هر یورتدا
اوز ایسلگی بویونچه دورلی اصول لار بیلن اوینایورتی.
سونگی بیلن والیبال کم کم دن دنیانینگ دورلی
سبتلرینه و اطراف لارینه یایراپ، سونگی بیلن بول
اویون اؤچین دوزگون لار و قاعده و ... ۲

ملتی نېنگ هم اینگ بای تاریخی و اوزی نېنگ
قدیمی اویون لاره اییه دیر. بو اویون لاردان اینگ
مشهوری «گورش، اوغلاق، گوزباغدی، غوق-
گیزلنچک، تپر-تپر غاراغوش، پادشاه-وزیر و شونگه
مینگزش اویون لار دیر. بو یله اویون لردن تورکمن
خلق نېنگ فرهنگی، تاریخی و اوزعکسینی تاپیپ
آلیپ دیر. وشونگه منگزش محلی اویون لار بو گونلر
اولکامیز- افغانستان تورکمن چاغه لاری آراسینده
باشغه بیرلرده بولانی یالی اوینه نیلمان و رواجلنمان
دیر.

والیبال اویونی نینگ تاریخچه سی

والیبال اویونی تۇپار یادا گروه یا تۇپار شکیندا
اوینالیون بېر اویون بولوپ، اؤنده اویون چی لار
تؤرننگ ایکی طرفیندا بېر-بېرک لری نېنگ غارشلی
سپنده دؤریورلار. بول اویونده اویون چی لار
اویونینگ دوزگونلرینه اساسلانیپ، توی غارشلی
تۇپارینگ میدانینه غاچیرماغه سینانیولار. والیبال

محلی تورکمنی) اویون لاری هم اوزونپننگ
گوزباشینی قدیمی دورلردن آلیپ غایدیور. شول
گونلردن هم بیزینگ گونلریمیزه خلق اویون لاری
بولوپ نسلدن نسله گچپ یتپ گلیپ دیر. خلق
اویون لاری خلقینگ اوزی طرفیندان دؤره دیلیپ دیر.
شونونگ اؤچین هم اونگه خلق اویون لاری یا ده
محلی اویون لار یادا فولکلور اویون لاری دیلیپدیر،
خلق اویون لاری یا ده محلی اویون لارینگ اوستی
بیلن خلقینگ دورموش تجربه سینینگ، فهم-
فراساتینی گچمیشینی، بللی- بللی دورلرداکی
یاشیشلارینی، گون- گذرانلارینی، مشغولانان
کارلرینی، هنرلرینی، یاشیش شرطلرینی، حتی
تاریخینی هم اورنمک بولیور. هر بېر انسان اینیقسه
هنر و ادبیات اهلینه یخشی راق معلوم دیرکه ناحیلی
خلق نېنگ اوزینه خاص بولان اویون لاری بار.
شونینگ یالی هر بېر اویون ینگ هم اوزینه خاص
شرط و شرایط لاری بار. باشقه ملت لری یالی تورک

اویون لار هم ادیل انسان لاری یالی اوزی نینگ
کؤکینی اوزاقلاردان آلیپ غایدیون بای تاریخی بار و
باشغه چه آیدانیمیزده اویون لارینگ تاریخی
مونگلرچه بېلارینگ تاریخی دیر. تاریخلاردان
بیلیشیمیز یالی اویون لارینگ قدیمی دورلردن باری
ناهیلی، نادپ، کیم طرفیندن دؤره دیلنی بللی دال
دیر. تاریخی اؤرلارینا غارانیمیزدا بعضی اویون
لارینگ کیم طرفیندن، حایسی خلق طرفیندان بېر
ناچه اویون لار هم بولوپ دیر. بولاردان فوتبال
اویونینی، والیبال اویونینی، باسکتبال اویونینی،
تنیس اویونینی و هندبال اویون لاری یالی اویون
لاردان آت توتماق ممکن. همده والیبال اویونی هم
خلق آرا و قدیمی اویون لارینگ بېری بولوپ بیزه
قدیمی زمانلاردان باشلاپ بو گونلره چنلی خلقینگ
آیراتین هم یاش ییگیت لرینگ آراسینده غیزیق
شکلینده اوینالیپ گلیون دیر. ترکمن خلق (بازی های

اوزيک ادبی تیلی نینگ شکلری

اوزيکی

محقق امان الله ضیایی

کیریش

تیل انسانلر آراسیده اوز ارا علاقه قورالی، فکر افاده له دیگن واسطه دیر. انسانلر تیل آرقه لی بیر - بیرلرینی فکر، ایستک، سیزگی و روحی کیچینمه لرینی افاده قیلیب، بیر - بیرلرینی توشونه دیلر.

تیل کیشیلر نینگ اینگ مهم علاقه واسطه سی، تیل فقط کیشیلر گه گینه خاص، و فقط کیشیلر علاقه سی اوچون خدمت قیله دی. تیل نینگ جمعیت ده گی وظیفه سینی او نینگ جمعیت کیشی آنکی و فکرلش قابلیتی بیلن علاقه سی انیق لنمه ی توریب، تیل تیزیمی، اوینگ بیرلیک لر و قانون - قاعده لرینی چقور انگلب بولمه یدی.

تیل فقط انسانگه و جمعیت گه خاص بولگن حادثه دیر. آدام لر اراسیده گینه تیل، یعنی گپ لیش کونیکمه سی حاصل بولمه دی. تیل کیشیلیک جمعیتیده اینگ مهم علاقه واسطه سسی صفتیده خدمت قیله دیگن قورال بولیب، او نینگ یاردمیده کیشیلر فکر المشیشلرینی، اوز ایستکلرینی، حسیاتلرینی، کیفیتلرینی افاده قیله دیلر. دیمک تیل تفکر بیلن چمبر چس باغلیق بولیب، کیشیلر نینگ فکر المشیشلرینی تأمین لب بیره دیگن قولر دیر.

تیل توزیلیشی نقطه نظر یدن بیلگی - اشاره لر توزومینی تشکیل اېته دی. تیزیم دیگنده بیر - بیرى بیلن باغلنگن، عمومیلشگن، اوزیگه خاص قانون - قاعده لر و ترتیب لر توپلنمه سی توشونوله دی. تیل نینگ اوز بیگه خاص تاووشلری، سوزلری، قوشیمچه لر، گپ قوریلشی قانون - قاعده لری، ترکیبلیری موجود.

ادبی تیل، اوزیگ ادبی تیلی نینگ ترقیاتی باسقیچلری

اوزیگ ادبی تیلی نینگ باسقیچلری:

الف) قدیمی ترکی ادبی تیل؛

ب) افسکی اوزیگ ادبی تیلی؛

ج) حاضرگی اوزیگ ادبی تیلی؛

ابی تیل (انقراغی ادبی نطق) - عموم خلق

تیلی نینگ ایشلب بیریلگن، سیقلنگن و معلوم

بیر معیارگه سالینگن شکل شو نینگ او چون

تیل نینگ بونده ی کورینیشی شکلگه مستقیم

میرزاییف « ادبی تیل - عموم خلق تیلیدن

یسلگن گلدسته » دیب بها بیرگن ایدی. دیمک،

اوزیگ ادبی تیلی شیوه و لهجه لر بیر بوتون

لیکدن عبارت بولگن اوزیگ ملی تیلیدن فرقلمه

دی. اوزیگ ادبی تیلی اوزیگ مللتیگه

تېگیشلی بولگن مللی تیل نینگ ترکیبی قسمی

حسابلمه دی.. مللی تیل بیلن ادبی تیل (نطق)

آره سیده گی علاقه بوتون - قسیم، عمومیلیک

- خصوصیلیک مناسبتی دېک بولمه دی. ادبی

تیل (نطق) معیارلشگن، او خلق شیوه لریدن

اوستون توره دی و او نینگ معیارلریگه قطعى

رعایه قیلیش شو تیلده (خلقه سوزلاچی لر،

تورلی شیوه و لهجه و کیللیرى

ادبی تیل معین گرامر قانون - قاعده لرینی

اوزیده شکللتیرگن، او یا که بو خلق بعضاً خلقلر

نینگ مخصوص ایشی حجتلری، مکتب تعلیمی،

کونده گی یازمه مناسبتلری، فن، بدیعی ادبیات،

سوز افاده سیگه تورلی مدنیت علاقه لری اوچون

عمومی بولگن یازمه و آغزه گی تیل دیر.

ادبی تیل اوزی نینگ علمی ایشلنگنلیگی،

برقرارلیگی، معلوم بیر تیلده سوزلشووچی اجتماعی

جماعه نینگ همه سی اوچون عمومی و مجبورلیگی،

اسلوبی خیلمه - خیللیگی، اوزبېک و ... ۳

گوري زیبه نی ولسی ادبه کی بگتی

گوري

(۱)

خېړندوی شریف الله سانبھن

بگتی منظوم ولسی ادبیاتنی خاص شعری فورمنامه پېنه یک تانؤوان شعری فورم تینه زې ولسی او دیوانی شاعرانی تینې کی لو شعرنامه جی او خېتیتون. پؤدمې اسه پېنه زې گوري زیبه نی بگتی. نامې مثالنامه منزی بحث کبریک، اول لازم تینې زې ولسی ادبه نی چوکاچه کی بگتی یه کتني روی پیانیک.

فولکلوری یا ولسی ادبیات هر جامعانه، ولس او ملتنه ادبی تاریخه کی بیزالی ارزشت ودي دېو لریمان او یک تۆپلن (جامعا) او ولسه نه کلتور او اجتماعی زېنتیلیکه نه لو ارزشت ودي تۆنپه او بکنام تینې کی زؤخان دي تیمبت. ولسی ادبیات یک جامعانی او ملتني کلتوره نی سې مؤل ودي دېو تینې زې جامعانی خلکنی زېنتیلیکنی مادی او معنوی خصوصیات او ولسه نه هنری استعدادده لپوه مان زې ایا ایمې ولسی ادبیات تانؤ ولسه نه اجتماعی زېنتیلیکنه آرېشه زانان دیمان.

ولسی ادبیات زې امنه ولسه نه اجتماعی زېنتیلیکنه تمثیل او تصویر تینه، لکه ولسنامه واری ایجاداتنه گاشتې ضرورتنه مۆکې سې منزائکی جیمان او ولسه نه زېنتیلیکه منزی پاوه پاوه یې تې خۆی تیمان، ولسه نه زېنتیلیکنه میشته او پیته، وتلی او تۆنگی، یئ او کر تانؤ هیدا کی خۆندی کبریمان او تسه نه ساپ اصنافه مخصوص معاشره او مخصوص کلتوره پېنه پیدا بیسن معنوی سرمایانه گاشتې اجتماعی، اقتصادی، ملی او تاریخی ژۆپن (جوړبنت) او ارزشت نامنه تفکره نه ډول، عقاید، جهان بینی او تجربه نامه یک خاص ملی چوکاچه کی پلکمان زې خوشحالی نه وخته کی تسه رتئ تانؤ بزمه نه مجلس نامه تپو ساتیمبت او خفگانه وخته کی تسه رتئ تانؤ گمشت هره نامنه براسه کایمببت او گیري روایی روی تې، آنسې نه آنسې آنکی او هیدانه هیدائکی جیته

ولسی ادبیات ډل شوتپا کی دؤ ډېوې (منظوم او منثور) ولسی ادبیاتی تې بېنتان دي تینبت زې تسه نه هر یک ډېو مختلف ولسی فورمنام (ژانرنام) لریمان. اوی زې امنی موضوع منظوم ولسی ادبیاتنی مربوط تیني، نؤ ایبن اساسی تې اتې یكؤله منظوم ولسی ادبیاتنی ډېوه رتئ بحثائکی گیریمبک:

منظوم ولسی ادبه نی ډېو لو شؤبانی، ارزشت ودي او بیزالی معنوی سرمایه تیني زې وی. ډېو بی دؤ بیزالی ډېونامی بېنتان دیمان:

اول- موضوع او مضموننه مۆکې دووم- شکل او ژۆپننه مۆکې اول- موضوع او مضموننه مۆکې: موضوع او مضموننه مۆکې ولسی شاعرییه نه تۆپل لو وئاری تیني او عقیدوی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، کلتوری او ملی زېنتیلیکنه ساپ تۆنپه او بکنامه زؤخه مان زې اجتماعی زېنتیلیکنه ارزشت نام تینې کی تانؤ شکل او روی تصویر او منعکس بی تینبت.

کؤل زې اتې ولسی شاعرییه نه بارا کی موضوع او مضموننه مۆکې بحث بیمان، ولسی هاره نامنه مختلف موضوعی قسمنام تیني کی تان دیمبت، لکه: دیني او مذهبی، عشقی، تاریخی، جغرافیوی، اجتماعی، اخلاقی او تپؤکی زې ایمې مختلف موضوعات او مسایل تیني کی زؤخان دي تینبت.

دووم- شکل او ژۆپننه مۆکې منظوم ادبه نه بېنت: ولسی شعرنام (هاره نام) شکله نه ... ۲مؤخ

به نام خداوند لوح و قلم

د سرمقالې پر ځای

اصول رسیدن به موفقیت در زنده گی (۸)

اصل بیست و سوم موفقیت، برقراری ارتباط موثر و سالم با دیگران است.

ارتباط، یک ضرورت بنیادین بین انسان هاست و هم یک نوع فعالیت دو سویه است که موجب شناخت تأمین وحدت مقاصد و تلاش ها جهت نیل به مقصد می شود. ابراهام مازلو روانشناس امریکایی در این مورد گفته است، که یکی از نیاز های اساسی انسان، دلبسته گی و تعلق است. در ارضای این نیاز روانی اساسی، ارتباط نقش حیاتی دارد. ایجاد ارتباط یک هنر است و ارتباط مجموعه یی از مهارت هاست. ارتباط میکانیسمی است، که روابط انسانی بر اساس آن و به وسیله آن به وجود می آید. هر کسی که دارای روابط بهتر و موثرتری با دیگران باشد در زنده گی موفق تر بوده و رشد و پیشرفت بیشتری خواهد داشت. ما ده نوع هوش داریم، که مهم ترین آن برای دستیابی به موفقیت، هوش ارتباطات است. میزان موفقیت و پیشرفت ما به میزان و کیفیت ارتباطات مان با دیگران بسته گی دارد. یعنی ما به هر اندازه که ارتباطات بیشتر و بهتری با دیگران داشته باشیم، همان اندازه در زنده گی موفق تر خواهیم بود. برای برقراری ارتباط موثر و سالم با دیگران، اصول زیر را باید رعایت کرد.

- یک شنونده خوب و فعال باید بود، گوینده را باید ترغیب به صحبت کرد. از گوینده باید سوال کرد. بدون قضاوت و پیش داوری، سخنان گوینده را تا پایان باید شنید و موضوع زود نباید عوض کرد.

- باید نشان داد، که حرف های گوینده را می فهمید و برایش احترام قابل هستید.

- به حرف های گوینده توجه نموده و در هنگام گفتگو تمرکز داشته و موجب حواس پرتی گوینده نشوید.

- فقط به کلمات گوش ندهید، بلکه به احساسات هم توجه نموده و کوشش کنید، گوینده را درک کنید و همدلی خود را با وی نشان دهید.

- به فرد مقابل احترام قابل باشید. بی احترامی و حرمت شکنی، باعث تخریب ناکامی روابط انسانی می گردد و بر عکس رفتار و کردار درست و احترام آمیز، به روابط بهتر و زنده گی توام با موفقیت و شادکامی می شود.

- روابط خود را سرشار از عشق و محبت بسازید. اصل محبت و دوست داشتن، از اصول مهم در برقراری ارتباط سالم به شمار می رود، که باعث زیبایی بهتر شدن کیفیت روابط می گردد.

- با طرف مقابل ارتباط، صادق و صریح باشید و با صراحت، اما با

گوري زيبه ني ولسي ادبه كي ...

مؤکې دؤ ډېوې (خاص او عام ولسي شعرنامې) بڼتپان دي تڼېت:

۱- عام ولسي شعرنام (هاره نام): عام ولسي شعرنام بي منظوم ولسي ادبياتي لو ميشتي او هره بڼراني تي ډېو تيني زي څولوکه تاريخ لريمان. ولسي ادبه ني وي. مهم ډېو لو ډول او فورنام لريمان، خو خاص ولسي شعرنامنه (هاره نامنه) خلاف اسه نه شاعر معلوم نه تيمان او ساپ ولسه نه لوډوسيسن او مشترک مال زانان دييمان. عام ولسي شعرنامنه ايمې مختلف ډول او قسمنام مختلف وخت او حالتنامه کې منزاکې جي تڼېت زي واري ولسي شعرنامنه گاشتي ايمې بي آنسي نه آنسي آنکې او هيدانه هيدانکې يک نسله پڼه واري نسل آنکې پېدي تڼېت. (۲) لکه: لنډې، نيکه نيکانه هاره نام، جاي نامني هاره نام، منظوم متلنام، منظوم کيشيتينه نام (چيستنانام)، زڼېته نه هاره نام، نيکه نيکانه مشاعره نام او اشیکې واري.

۲- خاص ولسي شعرنام (هاره نام): تسؤ شعرنامانکې جان دييمان زي ولسه نه تعليم نشته، پيک تعليم وده يا تعليم وده (باسواده) ولسي شاعرانې جي تون، تانو محيطه نه موشوت او مناظرنامه تيني کې تمثيل کېري تون، ولسي ساده مينه او محبته نه تصويره تيني کې خېتي تون او تانو تان او محيطه نه مهم تاريخي موشوتنامه تيني کې منعکس او زوخي تون. ايمې شعرنام (هاره نام) ولسي هاره جيته نامنه، مجلسيانه او ذوقيانه وسيله يې تي آنسي نه آنسي آنکې گيريمېت او هيدانه هيدانکې يک نسله پڼه واري نسلانکې نقل بيمېت.

اتي شعرنامني لو ډېو شفاهي تيني، اسه

۱۹۱۸-نجی میلادی یېلېنده هر طرفینګ اویون چی لاری نینگ سانی آلتی کیشی بولماغی قبول ادیلدی. ۱۹۲۱-نجی میلادی یېلندا هر تیم اوج ضربه دان سونګ توپی غارش طرفه یولانماغی و ۱۹۲۳-نجی میلادی یېلېنده بولسه والیبال میدانی نېنگ ۱۸×۹ متر دیلیپ قبول بولدی، یواش-یواشدان سونګقی ییلاردا بو اویون اوجین کوپ سانلی دوزنلر دوره دیلدی و اونګکی دوزنلرېنگ کورپراگینده اویتګشمه لر گیریزیلدی. حاضرکی وقتده بۆتین دنیا والیبال کنگره سپنده اویون دوزن (قاعده و قانون) لری نېنگ اویتګمگی هر تورت ییلدا بپر گزګ قبول ادیلدی.

کانادا اولکه سی والیبال اویون ینی قبول ادن ایلکینجی داشاری یورت حساپلانیور. سونګی بیلن ۱۹۰۰-نجی میلادی بیلینګ سونګیندا صربستان و ۱۹۰۵-نجی میلادی یېلېنده کوبا، ۱۹۰۹-نجی میلادی یېلېنده پورتوریکو، ۱۹۱۰-نجی میلادی یېلېنده فلیپین، ۱۹۱۲-نجی میلادی ییلدا اوروګوای، ۱۹۱۳-نجی ییلدا چین، ۱۹۱۷-نجی ییلدا جاپان و ۱۹۱۴-نجی میلادی ییلدان باشلاپ امریکالی عسکر و قشون لری طرفیندن؛ فرانسه، چکسلواکیا، پولند و شونګه منګز ش اوپالی یورت لارینه تانیشدیریلدی. همده بپرینجی گزګ ۱۹۴۹-نجی میلادی یېلېنده چکوسلواکیا یوردونده خلق آرا (جام جهانی) والیبال اویونې نېنگ یاریشمه سی (مسابقه سی) ارکک لرینګ آراسینده و ۱۹۵۲-نجی میلادی یېلېنده روسیه اولکه سی نېنگ مسکو شهرینده عیال لارینګ آراسینده بولوپ گچدی. همده آیتماغیمیز گرک که، خلق آرا والیبال فدراسیونی نېنگ مخفی (FIVB بولوپ ۱۹۴۷-نجی میلادی یېلېنده

ایتیورلار؛ سبابی بول اویونېنگ ساری دری لر (زردپوستان) طرفیندن دویبی توتولان دیر. افغانستانده ۱۳۰۰-نجی هجری ییلدان آز سانلی کیشی بول اویون کورنوشی بیلن تانیش بولوپ، بول اویون نېنگ دوزگون لری و قاعده و قانون لارینی گوز اونګونده توتمان اوینايون میش لار.

۱۳۲۳-نجی ییلدا سپورت مکتبی نېنگ ایجاد بولماغی بیلن والیبال اویونې رسمی کورنوشه ایه بولدی. والیبال اویونې بپرینجی مرتبه ده داشاری یورتلار همکار لاری طرفیندن تربیت بدنی مکتبی دوره دیلیپ، والیبال اویونې هم شول مکتبدا اوقالیورتی.

۱۳۳۵-نجی هجری شمسی ییلدا ترکیه، جاپان، آلمان، امریکا و اونګکی شوروی اولکه لری یالی دورلی یورت لارینګ کابیر ایش بیلرمن لری والیبال اویونېنی اورتک اوجین سپورت مکتبینه رسمی تایدان ایشه آلیندی لرو تربیت بدنی انستیتونی نېنگ اوقووچی لاری نېنگ فارغ بولانیندان سونګ دورلی- دورلی سپورت جای و کلپ لرینی اونگارپ دورلی دورلی تیم لری اورتا کتیردی لر.

افغانستان میلادی ۱۹۸۰-نجی ییلدا ۱۳۵۹-نجی هجری شمسی یبله گوزرا، خلق آرا والیبال فدراسونی نېنگ اعضاسی بولدی. ۱۳۲۹-نجی ییلدا استاد محمد علی یوند، حبیبیه مکتبینه ایلکینجی والیبال تیمینی ایجاد اتدی. شوندان سونګ یوردونګ دورلی کنج و کنارلارینده اساسا هم مکتبلرده کوپ سانلی تیم لر اورتا گلدی. افغانستانده بپرینجی گزګ والیبال ملی فدراسیونی ۱۳۵۴-نجی ییلدا مرحوم استاد عبدالقیوم علمزی طرفیندن اساسلاندریلدی. شول وقتینګ اینګ گویچلی تیم لری نېنگ آراسینده اردو تیمیندن ات توتماق بولار.

لحنی مناسب و دوستانه، منظور و درخواست خود را مطرح نمایيد. اگر ارتباطی فاقد صداقت و صراحت باشد، یا قطع خواهد شد و یا به شکل مغشوش، مبهم و نا سالم ادامه می یابد.

- موانع و سد ها را از بین ببرید. تعارف، تظاهر، دروغ، فریب، سرزنش کردن، قضاوت کردن، تهدید کردن، مسخره کردن و بیان حرف های تشریفاتی و بیجا، اینها همه از موانع برقراری ارتباط موثر و سالم هستند که باید آنها را از بین برد.

- با افرادی که ملاقات می کنید، صمیمی باشید و در مقابل آنها به راحتی حس و احساس خود را ابراز کنید. به گونه یی صحبت کنید، که طرف ارتباط هم لحن کلام و صمیمیت شما را درک کند و هم معنی سخن شما را بفهمد.

- در برقراری ارتباط با دیگران باید مراقب طرز گفتار و رفتار خود باشیم. گفتار ما باید به طرز پسندیده و درست باشد. با آنها مهربان و خوش برخورد باید بود و در هنگام ملاقات با افراد باید برقراری چشمی و لبخند زدن را هم به یاد داشته باشیم.

- به طرف مقابل ارتباط، اطمینان دهید. ارتباط مطلوب زمانی برقرار می شود که دو طرف ارتباط به همدیگر اطمینان داشته باشند؛ مثلاً اگر رازی را به هم بگویند، مطمئن باشند، که هرگز افشا نخواهد شد.

- هدف و منظور خود را از برقراری رابطه با فرد مقابل، واضح و مشخص باید نمود. به این پرسش باید پاسخ داد: چرا می خواهید، با فرد مقابل، رابطه داشته باشید؟ هدف و منظور شما از این رابطه چیست؟

اصل بیست و چهارم موفقیت، به تأخیر انداختن لذت و پاداش است.

افراد موفق و سالم توقع ندارند، که در روز اول انجام وظیفه، معاش دریافت کنند و لذت ببرند، بلکه آنها سی روز برای بدست آوردن معاش انتظار می کشند و پس از آن پاداش کار خود را دریافت نموده و لذت می برند، اما افراد نا موفق، توانایی صبر کردن و انتظار کشیدن را نداشته به دنبال لذت پاداش فوری بوده و برای دریافت پاداش هر لحظه بیقرار می باشند. به نظر می رسد، که این افراد در دوران کودکی آسیب دیده اند. قاعدهٔ تربیتی این است، که تا دو سالگی، کودک به محض آنکه چیزی را طلب می کند، باید مادرش بلافاصله تمام کار های خود را متوقف بسازد و به خواستهٔ کودک خود رسیده گی نموده و نیازش را برطرف نماید و او را منتظر نگذارد، تا آسیبی نبیند. اما بین دو سالگی تا پنج سالگی، قرار است که هرگاه کودک چیزی را طلب نمود، باید مادرش کودک را اندکی منتظر بگذارد، تا کودک انتظار کشیدن و صبر و شکیبایی را بیاموزد. مثلاً اگر کودک آب خواست، مادرش به او بگوید: ((فرزند عزیزم ! لطفاً چند دقیقه صبر کن تا من غذا را آماده کنم، بعد از آن به تو آب خواهم داد.)) پدر و مادر که بتوانند از دو سالگی تا پنج سالگی، انتظار کشیدن را برای فرزندان خود بیاموزد، موفقیت تمام عمر فرزندانشان را تضمین خواهند کرد. اگر کودکان لذت و پاداش را به تأخیر انداخته و توانستند انتظار بکشند در بزرگسالی در همه ابعاد و بخش های زنده گی اعم از تحصیل و شغل، خیلی موفق خواهند بود و پیشرفت زیادی کرده می توانند، اما اگر کودکان نتوانند لذت و پاداش را به تأخیر بیندازند و انتظار کشیدن را نیاموزند، در زنده گی ناموفق و عقب مانده خواهند بود.

... ادامه دارد

شعرنامه مجلسیان دیره، حجره، خوشحالی، زنت پ او میله نامه کې موسیقینه سازه منزړې شۆبانه کنتې ټي جېمت او ولس تسه رتۍ تانوؤ اوډپايه پوټه مان. اتې شعرنامه اصلي جیټه، یعنې شاعر معلوم تیمان او معمولاً شعره نه اخري بیت یا بنده کې تانوؤ نام یا تخلصه آتیمان؛ لکه: مقام (رباعي)، غزل (بدل)، لوبه، چاربیته، بگټی او داستان.(۳)

ایمې خاص ولسي شعرنام ولسي شاعراننه بکه پېنه ولسي معلوم آهنگنامې ژوپان دیمېت زې تانوؤ خاص فؤرمنام لریمېت. اتې قسم شعرنامه شاعران لو میز خلکنه او ولسه نه عادي زنام، دهقانان، کسبگران، هاره جیټه نام او کؤل کؤل ملایان او باسواده شاعران آن اتې میز زې دیوان لریټه پخپسن شاعران بي ولسي ادبه نه خاص شعري فؤرمنامه کې شعرنام خېټۍ او جېمت او اتې ډېوانکې وټیکیمېت. تانوؤ بدیعي اثرنامه یک ډپوه ولسه نه ساده او خوږسن زیبي تسؤنه روحیا منزي برابر ولسي آهنگنامې ژوپمېت او تانوؤ ټوپلن او ولس آنکې پوډم کېرمېت.(۴)

وی زې امني موضوع ایاتي خاص ولسي- شعري فؤرمنامه پېنه گوري زیبه ني منظوم ولسي ادبه کې بگټی تیني، نوآیېن اساسې اتې بگټی. یني بیاناوه او گوري زیبه ني منظوم ولسي ادبه کې تسه نه یکنه مثالنامې بحث کېرمېک: ... ادامه لریمان

افغانستان ترکمن لری نینگ آراسېنده والیبال اوینی نینگ...

قانون لار دؤره دیلدی. بعضی تکنیکی حرکت لر و اصولار اوړتا غویولدی.

۱۹۰۰-نجی میلادی ییلدا هر اویون نېنگ امتیاز(بهاسی نېنگ) ۲۱ پېر امتیاز دیلیپ قبول ادیلیپ، و ۱۹۱۲-نجی میلادی یېلېنده آیلاوو اولغامی(سیستم چرخشی) اوتا گلدی.

دوره دیلدی.

والیبال میدانچه سی

خلق آرا والیبال فدراسیونی نېنگ یازان دؤزگونلرینه گؤزا؛ والیبال میدانچه سی مستطیل شکلینده بؤلوپ، اُونېنگ اوزنیلغی ۱۸ متر و اینی بؤلسه ۹ متر بؤلمالی دیر. مرکزینداکی بیرلشن مرکزی چیزیق، میدانی ۹ مترلیک ایکی بؤلگه بولیور. شؤیله هم اُونېنگ هر طرفیندا ۳ مترلیک هجوم خطی(خط حمله) یا اینگ سؤنگقی خطی بیرلشن دیر.

والیبال اوونۇي نېنگ تۇرى هم مرکزی چیزغى نېنگ اۇستۇنده، بيىک ليگى(بلند ليگى) ارکک لر اۇچين ۲،۴۳ متر و عياللار اۇچين ۲،۲۴ متر قبۇل بۇلۇپ، والیبال میدانچه سی نېنگ کنار و غیره لاری هر ایکی طرفینداکی چیزغى دان اینگ آز ۱’۷۵ متر اۇزاقته، و سالونېنگ بيىک ليگى بيردن ۷ متر بؤلمالی دیر. والیبال میدانچه سی داش-تواراگینداکی چیزیلان چیزغى لارده ۵ سانتی متر بؤلمالی دیر.

والیبال اوونۇي نېنگ شرط و شرایط لاری

۱- سرویس ادیلجک وقتینده آیاغینگیز چیزغى نېنگ اۇستۇنده بؤلمالی دال.
۲- اویون آراسینده الینگیز یاده وجودینگیز توره دیگمه لی دال.
۳- سرویس ادیلینچه اویون چی لار چیزغى دان دارشاری بؤلمالی دال.

۴- میدانچه ایچیری سینده ۷ کیشیدن کؤپ بؤلمالی دال.

۵- اویون وقتینده آیاغینگیز رقیبینگیزینگ میدانینده بؤلسه فول (نادوغری) حسابلانبور.

افغانستانده والیبال اوونۇي نېنگ تاریخچه سی

والیبال اویونۇي نېنگ افغانستانه نادىپ گلندیگی دۇغرى سېنده اچيق و بللی بېر معلومات یوق، یۇنه بو اویونېنگ چین دن یا دا هندوستاندان افغانستانه گلندیگینی چاق

ایلکینجى والیبال سايلامه مسابقه سی(مسابقات انتخابی) ۱۳۴۹-نجى هجرى شمسی یېلېنده کابل(مرکز) داکی دورلی تیم لرېنگ آراسېنده الف و ب تیم لرینی سايلاماق اۇچين گچيریلدی.

افغانستانونگ ملی والیبال تۇپاری اعضالاری نېنگ ایلکینجى داشاری یۇرت سفرى ۱۳۵۳-نجى یېلدا تاشکند شهرينه بۇلدى. شؤل تۇپارینگ اعضالاری عبدالقدیر چپ، آدم خان قواى هوايى، تجلی نفت و گاز، صوفى عبدالحمید، عطا الله، عبدالله نوابى، حمید منگل، محمد ایوب خشک، باز محمد، طاهر سبز، عبدالعلی پنجه و جان علم خان دانگی لاردان عبارت تی.

ایکینجى گزک ۱۳۶۹-نجى هجرى یېلېنده تاجکستان، اۇچونجى گزک ۱۳۶۸-نجى هجرى یېلېنده پاکستانېنگ اسلام آباد شهرينه، توردینجى گزک ۱۳۸۲-نجى هجرى یېلېنده گون اورته آسیا یۇردلاری نېنگ اورته سېنده کی مسابقه اۇچين اسلام آباد، باشینجى گزک ۱۳۸۳-نجى یېلده بنگله دیش، التینجى گزک ۱۳۸۴-نجى یېلېنده آیرلند و یدینجى گزک ۱۳۸۵-نجى یېلېنده سریلانکا اولکه سینه سفر اتدی لر.

والیبال اوینی نېنگ میدانی نېنگ کیچى لیگی سببی معارف ساحه سینده تیز اوسوپ، سؤنگى بیلن معارف ساحه سینده باشغه داشاریدا هم اوینالیپ باشلادی. همده آیتماغیمیز گزک که افغانستانېنگ ملی والیبال تیمی بېرینجى گزک ایران اولکه سینده، اون آلتینجى دور آسیایی تیم لری نېنگ آراسینده بؤلۇپ گچن مسابقه سینه غاتناشدى. سؤنگقى ییلاردا یوردینگ ملی والیبال تۇپاری والیبال فدراسیونی نېنگ و المپیک کمیته سی نېنگ کمگی بیلن کؤپ داش اولکه لره سفراډیپ کؤپ دوشوونچ لر اله گتیردی لر. اولارنېنگ اینگ مهم بېریسی ۲۰۲۳-نجى یېلدا مالديف اولکه سینده گچیریلن آسیا یۇرتلاری نېنگ آراسینده کؤپ یخشى نتیجه لرآلدى. ... ادامه دارد

نقل لار و آتالار سؤزی...

کوږ طرف لی دوشوښپ بولیور. مثلاً: قدیم زمان لارده بیر سیجانجیق یاشاپ دیر. اول پشک گوږمان، ایپ- ایچپ مست بولوپ، اوز یانیندان: "من ایندی پشک بیلن گوږچ سینانشسم هم اوندان کم غالماسام گره ک" دیپ سامرار اکن، اونین بو سؤزلری چولده گزیپ یورن بیر یابانی پیشگین غولاغینه ایلور. اول سیجانجیق دویمان دورقا ارقاسیندان گلیور- ده، اونین بیلیندن توتیپ، غیسیپ باشلیور، جانی بوږورداغیندان گلن سیجانجیق بیرناچه سؤز دیپ، زارلانیپ یالبارور. اما آیدان سؤزلری پیشگین غولاغینه ایلیمور، اول سیجانی ایور. شیله روایت لارین سؤنی ادیل شو لار یالی "دیل- بلا، دیش- قلعه" دیین آتالار سؤزی دؤرأپ دیر.

ترکمن نقل لار و آتالار سؤزیندن بیر نأچه مثال لار:

- آبادانجیلیق، آغزی بیرلیکدن دیر.
- آتیق یولی بار ملت، بختلی دیر.
- آتا- انه نامه یاغشی لیق اتسن، اوزینه یاغشی لیق اندیندیر.
- آتا- انه سینه حرمت و خدمت اتمه دیک، ایله حرمت و خدمت اتمز.
- ارکک، عیالی بیلن ارکک دیر.
- بیله گی زور بیرینی بیقار، بیلیمی زور مؤنینی.
- حلال لیغه یتن، ینیلمز دیر.
- دیل بایلیغی- ایل بایلیغی.
- کوپ یاشان بیلمز، کوپ گوږن (اوقان) بیلر.
- غونشی نین غولوغی اولی ایلین غولوغی دیر.
- علم سیز بیر یاشار، علم لی مون.
- یاغشی یگیت ایل عیبی نی آچماز.
- یامان لیغه، یاغشی لیق، ار کشی نین ایشی دیر.

اولانیان چشمه لر (منابع و مأخذ):

۱- اوتدی اوف، G، آتایووه، N، (۲۰۱۰م). ترکمن خلق دؤره دیجیلیگی، عشق آباد: ترکمن دولت

لینشی عموم خلق آغزه گی ادبی تیلی نیگیزیده یازمه ادبی تیلنی یوزه گه کیلتیره دی.

اوزبیک خلقی اوزی نینگ مدنی تاریخیده تورلی یازوو شکللردن فایده لنیب کیلگن. قدیم دورلردن باشلب، اورته آسیا و قزاقستان تورکی خلقلری، جمله دن، اوزبیک خلقی اورخون - نیسی، اویغور، عرب، لاتین و روس گرافیکه سی اساسیده گی یازوو لردن فایده لنیب کیلگن. دیمک، اوزبیک یازمه ادبی تیلی هم اوزنینگ بای تاریخی میراثیگه ایگه.

اوزبیک یازمه ادبی تیلی ۱۳ عصرنچی عصرلرده شکللنه باشلگن بولیب، اوسکی اوزبیک ادبی تیلی صفتیده ۱۴ - ۱۵ عصرلرده تکاملیگه یبتکیزیلدی.

اوزبیک ادبی تیلی نینگ تاریخی ترقیات یولینی اوچ اساسی باسقیچ گه بولیبکورستیش ممکن:

۱. قدیمگی ترکی ادبی تیل (۷ - عصرلردن - ۱۳ گچه)؛
  ۲. اوسکی اوزبیک ادبی تیلی (۱۳ - ۱۵ عصرلردن - ۱۹ عصرنینگ ایکینچی یریمی گچه)؛
  ۳. حاضرگی اوزبیک ادبی تیلی (۱۹ عصرنینگ ایکینچی یریمی دن حاضر گچه).
- اوسکی تورکی تیل دوریده یازیلگن اثرلر برچه تورکی خلقلرنینگ عمومی یادگارلیکلری حسابلنه دی. شو نینگ اوچون هم بو دور عموم تورکی ادبی تیلی صفتیده قره له دی.

قدیمگی تورکی ادبی تیل. اورته آسیا و قزاقستان حدودلریدن توگلگن یازمه یادگارلیکلر تورکی خلقلر نینگ قدیمدن اوز مدنیته و اوز ادبی تیلیگه ایگه لیگیدن گواه لیک بهره دی. بو تاریخی منبع لر تورکی اوروغ و قبیلله لر نینگ ایره میزدن ۳-۴ عصر- ایلگری موجود بولگنینی، جمعیت بولیب تشکیل

۲۰ نچی عصر باشلیگه قدر، اوز موقعینی یوقاتمه دی، عکسینچه، تأثیر دایره سینی تاباره کینگیتیریب، حاضرگی اوزبیک ادبی تیلی اوچون مستحکم زمینه یره تدی.

۱۵ نچی عصر اوسکی اوزبیک تیلی نینگ همه خصوصیتلرینی عکس ایترووچی امیر علشیرنوبای اثرلری تیلی « اوزبیک تیلی تاریخی » کورسیده اطرقلیچه بیان قیلیندی، شونده ی بولسه هم، بو دور تیلی حقیقه گپیرگنده، علشیرنوبای نینگ اوزبیک ادبی تیلی ترقیاتیکه قوشگن حصه سینی تعریف له می، چیت له ب اوتیب بولمه یدی.

حاضرگی اوزبیک ادبی تیلی اوزبیک خلقی نینگ یگانه عموم ملت تیلیدیر. اوزبیک ملی ادبی تیلی عموم خلق تیلی نینگ یوقاری و تکاملشگن باسقیچیدیر.

سونگی قریب بیر عصر- مابینیده اوزبیک خلقی نینگ یگانه ملی تیلی هر تاملمه اوسیب و یوکسلدی، او نینگ فونیتیک تیزیمیگه معلوم درجه ده اوزگیشلر کریتیلدی - اونیلر ترکیبی ایخچملشدی، اونداشلر ترکیبی بعضی بیر ینگی فونیمه لر کلبب قوشیلدی، تیل نینگ لغت ترکیبی ینگی سوز و عبارله لر حسابیگه باییدی، سوز معنالری کینگیدی، اوسکرپب قالگن سوزلر استعمالدن چقیب کبتدی، اوزبیک تیلی نینگ گرامتیک قورولیشی تکاملشدی.

اوزبیک ملی ادبی تیلی تورلی برچه ملتچی آقمیلریگه قرشی کوره شده اوسدی، مستحکم لندی و وایه گه بیتدی. اینقسه، ۲۰ نچی عصر- نینگ بیرینچی یریملریده اولر اوزبیک ادبی تیلینی توغری و روان رواجلنیش یولیدن چینگه باریشگه قتیق اورینیب کوردیلر: حاضرگی اوزبیک ملی ادبی تیلینی اوسکی کتاب تیلی اساسیده قوریشینی، استعمالدن چقیب کیگن

نشریات غولغی، صص ۱۰۷-۱۰۸. ۲- چاری اوف، مراد. (۲۰۰۵م). ترکمن خلق نقل لاری، عشق آباد: دولت مطبعه، ترکمنستان نین مدنیت "میراث" مرکزی، صص ۹، ۱۱، ۱۸. ۳- رجب اوف، دوردی مراد. (۲۰۰۶م). ترکمن خلق دۆره دیجیلیگی، بیرینجی چاپ، ترکمن آباد: دولت مطبعه، صص ۲۰-۲۱.

دوگراس داستاناس اولوالا وانپ...

کنده شایو گوشنگبل پورا، پنده اونچرېگي ميس يارتېگي گي ملتنا مينا دارا لشه گي گي وری لامايه کتالېگه پله ورگان اېوي اس مېس سېنه ماېتک په کتالېگه پله اونچرېگه اس او کتالېک وار پله تانک کمبريا اونچرېک اونشرانک انتې دارو پورېگن مه اونچرېگي لاماي بو کتالېک اياگن، اومپرا اونچرک دي دوريار اېگه دمئو تانک بنوړستا واپې پله تسنه لېگي او تانگې اېگه واري شره نېگا، او ډپاتي پونې کنه گي او پنونې کوچه اليمه گېس واجستا بوسوز او مستي پله انه گي (ای ياريم تېنا دیدی، شمایل کوي شي اشکار) دمستا برابر کېگي پچبل بنوراي کنده شاپو گوشنگي اېگا بنوراي نېتا اوه ډېرا کرانا چېگي. اومپراس آيه گاه دوېگه مچوي تگا، اومپرا پولېم اېگي موټگي، اومپرا شابسي آيام.

اومپرا وټوا تگا پوواېتېک شره نېگا او تانک ياره ټگستا خيال کوچه ډوپ با،

اونچره گي کمبريا کوچه اوشره جي گي او لامه بل شاپاگن به وخته ماېتک کمبري شره چېتا گوشنگې اېگا شريا ککمبرستا ننگېوي پېلوي کراناجېگي او تانک کنجه لېگستا تونه اوه ډېگي .

شام آذان بگا امپراس دنا تاتيا آذان آواز اړېک جله جلاله مېگا او بو املبا او روندي مسجد بل شاپگا، پو مسجد پولېگا تکبر شروع پوو صفه تستگا نماز نوټگا، کاتوک نقل کغا خداي پاک انتې سواس استه پوچېر جادربويا تياگن او اخري چار طرف اوجانستا شره استه گرېگي او وري ورتوله پله اېگټو گوشنگ بل بوگرېگا اې ونوال لوش مات آواز کغا دوگرا اړېگي سبا انتې

دوگرا آواز کغا ډله صميرا اېشپ يي نپيل داومان ، امه به وټه وي آيس دمان کسی ډله ميرگي وره لامېگه شاپواتا مېنا کرانا بل بوره گا اېتا لېگه اېگه واپې شره نياگن، دوگرا دوېگه استه مېنو ډېپگي پټولاس وري تي استيدي شوته لېک لونگه گا لېنه اوشرستا کټه گي، ټواز کغا لوش مات پکوانتېک پتک لېچي ، لوش مات اهنا اله شي پکوا نټک پتگې ډله ميرې ډېگي ډله مېرېکوا نټک پتگې کټوا شوتلېگي تاوکېگي نپيل جوييا او نپلس چار چوپري کپلس چېنا ناو کغا بکار نپيل جوپېگا يگان گېناي ټنگوي گېن پېني تي تمباکو خلتا، پېن گنگا تمباکوي استه مېنو نپله وېگي شېلک واپيس شری شندون مالوچ چېگا او پنی وټري پله ای دويانا ډپه لېگي شندون.

اوزبیک ادبی تیلی نینگ شکلری...

يازمه شکللرېگه اېگه ايکنلېگي بيلن تيل نینگ باشقه همه شکللرېدن قرفلنه دی.

اوزبیک ادبی تیلی نینگ ايککی شکلې باېر

۱- آغزه گي ادبی تيل.

۲- يازمه ادبی تيل.

ادبی تيل نینگ اېنگ قديمی شکلې آغزه گي ادبی تيل دېر. اوزبیک آغزه گي ادبی تیلی اوزبیک خلقي نینگ باي باي آغزه گي ايجادی: اشوله و مقاله لری، اېرتک و حکايه لری، تاريخی بهادرلیک اېپاسلری، تاپيشماق و تيز ايتيشلری، اسکيه و حکمتلی سوزلری واسطه سیده شکللنگن و عصرلر آشه نسلدن - نسلگه اوتیب کيلگن. آغزه گي ادبيات نینگ بو خيلمه - خيل ژانرلری باييب، کېنگه يب، تکاملشې بارگن. بو اوزبیک خلق تیلی نینگ هم شکللنیشی، اوسیشی و تکاملشیشیگه امکان بېرگن.

ادبی تيل نینگ يازمه شکلې هر بير خلق نینگ معلوم يازوو تزیمی و اوقوو مدنیتی بيلن باغليق. يازوو نینگ وجود گه کيلیشی، او نینگ عملده قولله نیشی و يازمه ادبيات نینگ شکل

ناپاگنینی، و برگه لیکده يشب حیات کېچرگنینی کورسته دی.

قدیمگی تورکی يازمه يادگارلیکلر تاریخی ینگى اېره نینگ ۵۰ عصردن باشلې ۱۵۰ عصرگچه بولگن دورینی اوز اېچيگه آله دی. بو دور لږ يازمه يادگارلیکلری اساساً اورخون - ینسی و اوغور يازوولریده يازلگن.

تيل خصوصیتيگه کوره قدیمگی يازمه يادگارلیکلر تیلی حاضرگی موجود تورکی تيللر نینگ برارته سيگه هم توله ماس کېلمه یدی، شونگه کوره قدیمگی يازمه يادگارلیکلر تیلینی حاضرگی تورکی تيللر نینگ او يا که بو خصوصیتلرینی اوزیده اېتيرگن عموم تورکی يا که يا که قدیمگی تورکی ادبی تيل دېش ممکن.

اېسکی اوزبیک ادبی تیلی نینگ يوزه گه کيلیشی اوزبیک خلقي نینگ تشکيل تاپیشی و قبيله تيللری نینگ خلق تيلیگه ایلينیشی جريانی بيلن محکم باغليق، چونکه، خصوصاً ۱۱-۱۲ عصرلرگه کېليب، تورلی قبيله خلق لږ نینگ تاريخاً اوزبیک خلقي بوليب تشکيل تاپیشی اوچون بېترلی شرط و شرايطلر وجود گه کېلدى ۱۲ - ۱۳ نچى عصرلرگه کېليب اېسکی اوزبیک ادبی تیلی شکلنه باشله دی.

اېسکی اوزبیک ادبی تیلی نینگ ۱۴ - ۱۵ نچى عصرلرگه عايد نمونه لری صفتیده خارزمی نینگ « محبت نامه»، دوربېک نینگ « يوسف و زليخا» اثرلرینی کورستيش ممکن. لطفی نینگ اؤتکير شعرلری، نوایی و اونینگ زمانداشلری، سکاکی و آتايی غزللری اېسکی اوزبیک ادبی تیلی نینگ يو کسلگنليگینی کورسه نووچی دليل دېر.

عليشیرنوايي نینگ بدیعی ادبيات نینگ تورلی ژانرلریده گي اثرلری، ادبيات شناسلیک و تيلشناسلیک ساحه سیده علمی ایشلری ۱۵ نچى عصرده اېسکی اوزبیک ادبی تیلینی یوقاری ترقیات چوقیسیگه کووتردی. عليشیرنوايي یوکسلتيرگن بو ادبی تيل تا

اېسکی سوز و عباره لرنی قيته تیکلشنی، قېچاق دیالکتینی عموم ملت تیلیگه اساس قیلیب آلیشینی، ادبی تيل ترکیبیده گي هر بير دیالکتنی مستقل تيل درجه سيگه کوترلیشینی پيشنههاد قیلدیلر. لېکین اولر قنچه لیک اورېنمه سین، اوز مقصدلرېگه ايتشیه آلمه ديلر. حاضرگی اوزبیک ادبی تیلی اوزبینی اساسی ترقیات یولیدن آغیشمی باریب اوز یوکسلیش یولیده دوام ایتدی. حاضرگی اوزبیک ادبی تیلی نینگ رواجلنیشیگه اوزبیک عالمری، شاعر و ادیبلری، ترجمان و مطبوعات خادملری کته حصه قوشد.

حاضرگی اوز بیک ادبی تیلی ۶ اونیللیی فونیتیک تیزیمیگه ایگه. سونگی بیلدرده اوزبیک تیلی نینگ اونداش تیزیمیده معلوم اوزگریشلر بولدی. بونگه اوزبیک تیلیگه روس تیلیدن کولپ ینگى سوزلرنینگ کیریب کيلیشی هم سبب بولدی. بونده ی آیینمه لږ ترکیبیده گي ایریم تاووشلر نینگ اوزبیک تیلی فونیتیک قاعده لرېگه ماس کیلمس لیگی، اولرنی اوز فونیتیک تیزیمیگه موافقلشتیریش اوز بیک تیلی نینگ تاووشلر تیزیمیده ایریم اوز گریشلر نینگ کېليب چیقیشیگه سبب بولدی

فایده لیلگن ادبیاتلر

- ۱- بیک مداوفا ای. حاضرگی اوزبیک ادبی تیلی نینگ لیکسیک قتلیم لری. - تاشکنت: فن، ۱۹۸۷.
- ۲- اونوتیلیمس مقاله لږ و شعرلر توپلمی. مجموعه مقالات، کابل، ۱۳۹۹.
- ۳- سیف الله بیبه. حاضرگی زمان اوزبیک تیلی، تاشکنت: ۱۹۹۰.
- ۴- میر تاجی اف. اوزبیک تیلی فونیتیکه سی..- تاشکنت: ۱۹۸۱.
- ۵- اوزبیک تیلی لیکسیکلوزی سی..- تاشکنت: فن، ۱۹۸۱.
- ۶- اوز بیک تیلی نینگ تلفظ لغتی. بیگمتوف ای. - تاشکنت: فن، ۱۹۶۶.
- ۷- ضیا اوز. نیت.

تفکر

د وروڼو قومونو د ژبو او ابياتو انستيتوت علمي- څېړنيزه، ادبي او فرهنگي مياشتنۍ جريده

مسئول مدير: څېړندوی شريف الله سانېن

مهتمم: څېړنپوهه عاطفه نورستاني

کتنپلاوی: څېړنپوهه خیرمحمد حیدری، څېړنوال عبدالملک لاموال، څېړنوال عبدالمجید ندیم،

څېړندوی شريف الله سانېن، څېړندوی نوریاغدی نور

کمپوز او ډیزاین: ش. سانېن

د اړیکې شمېره: ۰۷۷۴۶۶۱۱۷

برېښنالیک: Informationasakabul@gmail.com

په دې جريده کې له سرليکتې پرته، د نورو ليکنو سپيناوی په خپله د ليکوالو په غاړه دی.

اکادمی علوم افغانستان

معاونیت علوم بشری

مرکز زبانها و ادبیات

انستیتوت زبانها و ادبیات اقوام برادر

مدیریت جریده تفکر

آدرس: اکادمی علوم، مرکز زبانها و ادبیات، انستیتوت زبانها و ادبیات

اقوام برادر، مدیریت جریده تفکر، شهرنو، کابل- افغانستان

تفکر میاشتنی

۱۴۰۱ ل. کال کب (حوت)،

پرله پسې ۱۲۵ مه گڼه،

دولسمه گڼه،

څلورم مخ،

ډوگراس داستانس اولوالا وانې

پشه يي

څېړنوال عبدالملک لاموال

يو ايتني تخليقي داستانس اولوالا وانته شي که افغانستان علومو اکاډمي انساني علومونا معونيت جب او ادبیتينا علمي مرکز لايلا مليتنا علمي مرکز تفکر نشر يا يه کاوو ونته نشر بوا شي. ايمه بی بايو ي پره کالينه پامیستو ښکيگم.

ډوگراسلدار خو بو زحمت کش او خوراي کنه کالا، بنداگي ای زيبي دورک اویا او ای دارا !

ډوگرا تانک گوشنگستا چم او گویا ني پوشي چپر په وبتا کنده شایستا پتولابگه ښکي، میس گوشنگه اي گا، ملنتا و چولپک او اي پارک ملنتا چنگرېک ملدارستا خاتري ساتهویا اېن .

- میس دویگه ورک اوبی یو شورمی جوانانت اېن گي تانستا پله گوشینگ او ملداري جانداري پله سمبريوي تیاگن جختا پوله او مپرا او کنشتاس نامه دروا شي !

- اومپرا دشتا پوله بو ایشاش او کودن کودن آیه تانستا اغني په جوپتا کره نه جېگي !

مگرم دروا بوبکار خوي خاصیت او جوپوي اخلقنا خاوند آس آیه تانستا پله ارکوتي لهماه وانته گوریا، لام ولس او ونتایه ارکوتي حفتي کیا، او بکار ناميدي ياده کي گن ملنتا مینا داریاگن، می خاتري گي یو دشتپنا گرانيا او کنشني سره رحم کیا.

مېناسيه ماېتک نام دارا.

- ډوگرا تانک پولهستا دروا پله ای دواس سبای سکل تانک شون چمپري، گرېک منجو داربگه دار او مالني چنگا او ازوقا اچيگي پاگن.

آيمي خاتري دروا خارنهبیت، اياي خريني او مپراس مال ورگان ښويا آبخ، آیه او مپراس مچ او اپاشتا کاېگي ایت جا الي اېک الي. اومپرا مولیگا گي تاتیا اولابه داراي اوبی، دستي امبلادي اېگا، تاتي موتيگي اېچي، تانستا بو وتوا آوزبدي مي گن اومپرا مال ورگان ښوي اېنچ، اومپرا لار انه گا اهنا ښونم اېنچ مگر لار انه گانې، یا نه اېنچ.

آیه استي ورېک الوتا ډوگرا انتي داربوۍ او امپرا بل پري کنگاگي لار انیاگن ډوگرا زېپستا استاي الوتايي درېگي او بسم الله کو ورېک الوتايي دوره جیگي ورېک پېگا پېک د اېي شکر کنه گا، دروا تانستا استاي الوتايي گورېگي خه په اولواتي دوره درېگي او ورک پېگا شکر یا الله شکر مېگا.

ډوگراس دمۍ برابر کرانی چلم تستوي، تمباکو خلتاي کي تونیس دارمېجه (ورو) گورېگي، تمباکوي استه مېو کلکېه وېگي، پېن او شلېک واورې منجه شندون مالوچ جیگا پېني شلېک وارې پله دوله پانا انه گي مالوچ انکارگورېگا، کله کبس تمباکو شره جي گي چلمې داوبگي، اومپرادنا ایه اوو شکورک او په لا جوپېگه مچوي، دوگرا چلمي کرانتي دوريار جېگي، ډوگراس دمۍ برابر بگا، درواس آیه دواېتک وري اچو دویه اېتگه کرانا جېگا، چار اېتگه گرد او اي اېتک منجي جېگا، ډوگراورگا کرانی شکه کونزاي گورېگي بسم الله او کلکا پور و چار اندام کگا دارستا شره آیۍ مایۍ گرېگا اسمان بل پري اودوعاس استه خدای بل دارېگي، او تانک اېتک شره ښېگا.

ترکمني

نقل لار و آنا لار سؤزی

محقق نوریاغدی نور

دورموشين دؤزلی طرف لارينه دگيشلی، غېسغه، آدم لاره عقل، تربيه بريجي خاصيت داکی سؤزلم لره نقل ديپليور. نقل لاری عقلين گؤزی، فهم- پاخاسېن چشمه سی، يانلېشمايؤن يکه- تاك مصلحتچي حساب لاماق بؤلار. سببي اولار آنا- بابا لارميزين پاخاس الگيندن، دورموش سېناغېندان گچيپ، بيزين گؤن لرميزه گليپ يتيب دير. نقل لار دورموش تجربه سی یا- ده حایسی دير بير ادبی اثرين آيديه سی اساسينده دؤزأپ دير.

نقل لار خلقين دورموش بيلن باغلانشبقليغي نی، تاريخی نی، دینی نی، دأپ- دستوری نی، سیاسی- اقتصادي ياغدايي نی، زحمت کش خلقين اؤز آزادلېغي اورينده آليپ باران گوروش لری نی و دنيا غارايش لاری نی اورنمک ده خلقين نقل لاری قيمت لی چشمه حساب ادبليور. سببي خلق نقل لاری دورموش بيلن اؤزنؤک سيز باغلی بؤلؤپ، تاريخی شرط لرده يؤزه چيقيور. شونين اؤچين اولار ملی ليگی، چؤنگؤر معنی ليگی، اؤتگؤرليگی، عقل- پاخاسه اوغرولانليغي، آز سؤزده گين معنی برمه گينين عجايب نسخه سی ليگی بيلن چير سؤز صنعتی نين بيله کی گورنؤش لریندن دؤپ گؤتر تفاوت لانيور.

ترکمن نقل لاری و آنا لار سؤزی نين دؤره يش تاريخی اوغوز زمانه سينه برابر دير. يؤنه اولارين آيراتين ليقده حایسی سی نين نواقت دؤران ديگی نی کسگيت له مک ولی جؤدا قېن دير، اما مؤنه غارامازدان ترکمن تۇپراغېنده يازيليپ، سؤنره دنيا يایران «اويستا» اتلی مشهور کتاب بيلن باغلی دؤران، بيزين گؤن لرميزده- ده اوران ايشجنگ اولانيليان «اوت- اواراض»، «اوت آستينده بلا غالماز»، «ايت گيلدی- غوت گلدی»، «ايت وفا....» یالی نقل لارين اوت پرست چيليق، سگ پرست چيليق دين لری بيلن باغلی ديغي نی، بو دين لرین بؤلسه انتک ترکمن لر اسلام دینی نی قبول اتمز دن خاص اؤن

- درواس آيه اوي شاپي کراناڤک پکا استه اوتي کبو برکت انتي دوي کگا، شاپي کوچاي، جوار کنگا، کاساڤدي ماومپگي، چيستاڤدي بکار که پاک او پوکښگي، بنوراڤه گره دوعا کښک پله وښگي، بنوراس دورستا بکار که ټنگښگي، او اښگه توني کرانا بنوراي تنسته لښگي تاي او ميرا ښلښگه ښښگي نادي.

- او ميرا گوشنگ کرانا وټولنا آوار لهنوده بالوکوله پله کوټک او کودن دښگه مچگا ، بالوکوله کوچه بودتر چکنا اښاش او بالوکوله اوديا ادر کاکن.

- آيه آواز کگا، امپرا، امپرا يي ښلښگه بنوراي نايا، جوار واپرو بنوراڤه وژ، ام شپي.

اومپرا آيستا اوازې اړښگي خو اخلښگه مچوا گوشنگي نه آيه، يه گالايه دوگرا تانک پولستا درواپله گي درواس وښا چنگا او تانستا دوگراس داروښا کندي- اياکن، او تانک وښاپه کنډای کنو جي گن.

درواس آيه او دوگراس زيبې موټچې، موټچې دروا پولهبم اښگي آياي بدلي بيان وښاي گران شي ياگران وښامه اچانه !
دستي اښتگه جی گي، دوگراس اښتگي توني کرانا جيگي، گي تونه گڼستاښته گه دي.

دوښگه تانه پول نياگن گڼښگه کنو پشپه اوږښگن يو واپرای بارا او پشي تگايي گڼښک اوږښک انتي کی دارای مېخ انوي تياگن.

- درواس آيه دستي کوناي گورښگي اوي ډېرا کراناي پکا بسم الله بسم الله مېک پله مېک پله اوي ډېراتي اوي کنگا، او مېنا کرانۍ دوايه ارغانايه مچگا ډوه دور دوايه شره کولې جيگي، بوبکار اوه پچه لښک.

دوگراس گېسنه تونه ټکوي- بوږښ وټوا ټکا خو همت اوداي لهما گوريا او ميسه همت پله بکار گذارستا کښگي .

- دروا دملي برابر اوتي با وښتا دوږښگي ارکوتي چنگايه کنو پارک او چنگرښک پورا اوه ږيگي.

- يه وخت او گالايه درواس سيه ماښتک گي شاپه پوي ټگا شاپدي تو نچک پورپوي شری- جېوي پتولاښه کوچاي اښکا آيه اوبا اچي، ماټطک اهنا ايام اچم.

ماښتک تاتي موټگي دروام لايام اته گي موټگي درواس آيه دروا انتي گي لهما مچوا چنگرک شره آس ماي گڼښک او مېنا درواي چنگا اوشاني گڼښک اښکا او تانوک پکڼکستا ښدي درواس مسکاي خوښستا پاک کښگي او پچيل ډواکرانای پکا استه او نجو مېنا سادا شان او گذارا اوږيوي کڼښک چمږيا او ښښگي ارکوتيا سدوري لږياگن.

دروا لهما مچوا ايستا آوزي کگا، ايام او مپراس چو آس، آيه

دروا دنا يه شکورښگي اچه گي او منجوالي اښتک شره جي گي، پکا شنالښگي ختک او ملتنا پېله ټکه پسيلا ملتنا وږو او مرچ کوي کمکوي ختک جانستا او ماښتک انتي، او ختگي شکورک منجه اوي شره شکورښکي اښتک شره جېگي، ماښتک ورک کمږي تي گي تازا زنگر اونچږښگي ورک اچوي- تا، کرانا جي کن گښگه تانه پول، آيه اويه لنه نارې ککه مچياگن، دروا ماښتک انتي آواز کگا، ماښتک سيام اي کونتي پاز اچه، ماښتک بي- لايام دستي اړتې با، لايه منجل اوږوا شره تونچکي پيازا کونتي اچو درواي دښگي، دورا پيازا کونتي تانک کوتا ټپرا شره جيگي موښيدي انه گي استښدي پيازا کونتي پ، ترا پوترا کښگي او شکورک او شته جی گي، درواس آيه او ماښتک مينا کرانۍ- سنکه گي فروش نشي- او بکار شگان گڼږوي- ښوي آن او نارستانه وه تي گن، استه اوتي ملتنا جم پوکلي استه اوتي دوعا او شکر کنياگن، بنورا گي توني کرنا تستوا دوگراس نظري او متوجې با، او مپرا انتي دوره ژنگښگي، اومپرا ښلگه نه آگي پوا اوي نه وه توا، اښستي اوي (انگوجي) خرص گورږوي شپي امپرا لار انگاتاتي ښلگه پوا اگم، دو بنورا جېو اښنچ، آسپوان دوږگاناي مېگن اښش چېره اچا، ال ابت پاکم!

آبي شونتهک چو شپي گي، ښوراي ټنگمي اچا، آيه شونتيگي اچگي شونه ټک گڼږا ټنگوي اومپرا استه جېگي، اومپراشونه ټگي دوږښگي، بنوراي ټنگښگي، بنوراي کنده شاپگي او ښلښگه شاپا، پنډه بومستښدي شاپوا، جاني پله گي ميگا او پوو گلای وږښگي واپرو واپرو شره وټمن ښلنه دروازاتي گي سادا اي پټا دروازا چالوا او آسپوان گل ښک ښواتا اتا، بنوراي ډول پښي کرانا تنسته لښگي مېس وارستا د پووا کمکوي جوار ډول پښي شره نوتگا آسپوان راستي گورښگي اښگلا استه ډول پښي اوداش استښدي ښن واپرس يکن له نستا شه که گي اوي بنوراڤه وښگي او تانک اندازا وښاي دولپ وښه کورابل چټښگي موري اوټپه کانښک کوچاي جوار نوتگا، او امپراي بنورستا ډول پټي شره ږه ټښگي، او ميس غلي اوي بېگه مچگا، گل ښک آواز کگا اومپرا چو بل گښگي تارا اوژ لږا شی ياسنا، اومپراس يارني اښتا ښلنه ملتنا اخلښگه مچوي کودن کوټک او کودن سښن په سښنا ډيگه مچگا، ښن او اوستا انتي بلکل فکري نشي، ميس جوارې ښښن گوريا، آسپوان آواز کگا، اومپرا اومپرايي جوار اوي او ښوراي پورښگم، دروا اوستا بنوراڤه وا يا چل لوږاي ښورايه انا اوي گوچا او ښوراس سرستا جوښتا تر او گچ کيا، اومپرا روندي اښکا، دولپ وښا اوه کورابل چټگا آواز ککا وښت خوکم نه دښگمي دولپ اوي وري به وښا کورايه وښکا ښوستا بکار اوښدي پورو دوره ټنگښگي، بنوراي شونښدي ټنگه گي ... ۳

بولانديغي نی بير ناچه آدم لار اوژ ايش لږينده آيراتبڼ نښتاپ دږر.

محمود کاشغري نښ «ترکی ديل لږين ديوانينه»، بيله کی ترکمن- اوغوز يازغيلارينه، «اوغوز نامه لاره»، «غورقوت آنا»، «گور اوغلي» يالی شاه داستان لاری ميزه، شيله هم خلق داستان لاری ميزه، يوسف خاص حاجب بالاساغونلی «قوتدغوبيلک»، «بيلم نامه» آتلی مشهور اثرينه، نسيمي نښ، فزولی نښ، يونس امره نښ، بايرام خانښ، عندليب ښ، آزادی نښ، غايبي نښ، مخدوم قلی نښ و بيله کی سؤز استاد لاری نښ اثر لری گوچورلن غوليازمه غات لارينه دؤشؤپ، بيزه يازو اؤستی بيلن گليپ يتن نقل لارين دوران دور نښ خاص ايرکی زمان لاره دگشلی ديگی نی، چکينمان اچيق آيتسه بؤلار. آشاقداقي مثال لاره سر سالانمږده نقل لارين خاص ايرکی زمان لاردان گلن ديگی نی گوژيتريورښ.

محمود کاشغري نښ «ديوانيندان» کأبير مثال لار:

غؤش قيليچ فينغه سيغماز.

آچ نه ايمس، توق نامه تيمس.

تاغ- تاغقه قووشماس، کشي- کشيگه قاووشار.

نيچه اگری ارسه يول ايگو.

مثال آلينان نقل لارين بيزين گؤن لرميزدأکی اؤلانيشي:

ايکی قليچ بير غيينه سيغماز.

اچليق نامه ايديرمز، دؤقليق نامه ديديرمز.

داغ- داغه غوشماز، آدم- آدمه غوشار.

اگری هم بؤلسه يول ياغشي.

نقل لار و آنا لار سؤزی ايکی توپاره بؤلونبور:

۱- نقل لار: نقل لار اصل هم گوچمه معنی ده بؤلونبورلار. مثال اوچين: "ايشله مديک- ديشله مز" يا- ده "آدم الی- غيزيل گل". شؤل بير وقتين اؤزؤنده هم اصل، هم گوچمه معنی نی آنالاديون نقل لار- ده بار. "قطار ده نر بؤلسه، يوک یرده ياتماز"، "باليعين ديرليگی سوو بيلن" يالی نقل لار اصل معنی سينده- ده، گوچمه معنی سينده- ده فايده لانبور.

نقل لار کاته دؤزؤليشي تابدان بيرنمه چيلشيريمليراق و معنی سينه بيرنمه اؤيلانيپ دؤشؤنملی بؤلونبور.

مثلاً: "بوغداي نايښ بؤلماسه، بوغداي سؤزين يوقمودي؟"

"مال اييه سينين گوژيندن سوو اچر"

بو نقلارين معنی سی شيله دير. غايی دان ديلگ بيلن گلن آدمه، سؤزايون ذاديني بريپ بيلمه سن، خوش سؤز بيلن غايتارمالي دير، بو آدم چيليق دان دير. ماله اوت- سووی ناچه کوپ برس، اونته يوزگ مهرينی برمس، اول سنين ايسليشين يالی درجه ده دايانماز، سمره مز.

۲- آنا لار سؤزی: آنا لار سؤزلى حايسی دير بير اتيق روايتين، حکايتين يا- ده ارتکی نښ اساسينده دوران گوؤنمل معنی لی جمله دير. اولارين آترسينده ياتان روايت لاری بيلسن، اولاره آنلاديلجاق بوليون معنی خاص چونگور و ... ۳